

Własność i zobowiązania w aspekcie translatorycznym polsko-angielskim i angielsko-polskim

Property and Contracts in the Context of Polish-English and English-Polish Translation

Aleksandra Matulewska

Institute of Linguistics, Adam Mickiewicz University
ul. Międzychodzka 5, 60-371 Poznań, POLAND

Aleksandra.Matulewska@gmail.com

Abstract

This paper gives short characteristics of historically-conditioned differences in legal realities of the Polish and English legal languages. Then, the translation strategy suggested by Kierzkowska in her book *Legal Translation* is discussed. Twelve methods of providing translation equivalents for non-equivalent terminology are presented. Finally, the author gives examples from the Polish Civil Code of 1964 to illustrate the possibility of using the Louisiana Civil Code as a terminological and phraseological database of equivalents for Polish statutory terms. The tables included in the paper show selected terms from the field of property and contracts among others taken from the Polish Civil Code of 23 April 1964 and a comparison of equivalents suggested by bilingual dictionaries available on the Polish market, the translation of this Code done by the Polish Society of Economic, Legal and Court Translators TEPIS.

1. Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie problemów związanych z polsko-angielskim i angielsko-polskim przekładem terminologii dotyczącej własności i zobowiązań. Problemy te bardzo często wynikają z uwarunkowanych historycznie różnic w rzeczywistości prawnej kultur obu tych języków. Jest to trudność niekiedy niemal nie do pokonania, zwłaszcza dla adeptów sztuki przekładu.

Jako materiał wyjściowy dla języka polskiego posłużył polski Kodeks Cywilny z 1964 r. Problemy tłumaczeniowe dotyczące przekładu języków polskiego i angielskiego są związane z różnicami w systemach prawnych. W pierwszej części artykułu opisano różnice w rzeczywistości prawnej języków polskiego i angielskiego. Następnie krótko scharakteryzowano strategię tłumaczeniową zaproponowaną przez Kierzkowską [2002], oraz przedstawiono 13 technik zapewniania ekwiwalentów dla terminów bezekwiwalentnych. Metody dwunasta i trzynasta zostały zaproponowane w ostatniej części artykułu. W celu potwierdzenia słuszności stosowania ostatniej metody zapewniania ekwiwalentów dla polskich terminów autorka posłużyła się propozycjami zawartymi w dostępnych na polskim rynku słownikach bilingwalnych, które porównała z terminologią zaproponowaną przez TEPIS w tłumaczeniach polskich aktów prawnych wydanych

w zbiorze *Polish Law Collection*, a także z terminologią *Louisiana Civil Code*. Wynik analizy przedstawiono w postaci zestawienia terminologii.

2. Rzeczywistość prawna a przekład

Wielu adeptów sztuki tłumaczenia uważa, że w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych stosuje się jedynie prawo znane jako *common law*. Już sam termin *common law* budzi bardzo wiele emocji i jest tłumaczony w różnorodny sposób na język polski (o ile w ogóle jest tłumaczony). W słownikach bilingwalnych dostępnych na polskim rynku możemy znaleźć następujące propozycje:

- prawo ogólne wynikające z orzecznictwa sądowego [WILGA/PCP];
- prawo powszechne, prawo zwyczajowe [Ożga];
- (a) prawo powszechnie obowiązujące, (b) prawo zwyczajowe, (c) prawo cywilne [Jaślan].

Nie jest to jednak prawo zwyczajowe w takim sensie w jakim było ono stosowane w średniowieczu w Europie, i które w przypadku państw kontynentalnej Europy zostało skodyfikowane. Co zaskakujące wielkim zwolennikiem, a właściwie pomysłodawcą kodyfikacji praw był Jeremiasz Bentham, Anglik, którego pomysł przyjął się w kontynentalnej Europie, natomiast zupełnie nie spotkał się z odzewem w rodzinnym kraju. 'Anglia nie przeprowadziła żadnej kodyfikacji i tak samo jak u schyłku średniowiecza, tak i dziś stosuje przede wszystkim tzw. *common law*. Anglia zatem ani nie stosowała, ani nie stosuje prawa stanowionego w formie ogólnych kodyfikacji całych dziedzin prawa. Czyżby to jednak oznaczało, że angielskie prawo powszechne (*common law*) jest prawem zwyczajowym? Tak istotnie należałoby przyjąć, gdyby uznać, że istnieje tylko alternatywa: albo prawo stanowione, albo prawo zwyczajowe. Tymczasem sama geneza i sposób stosowania *common law* wskazuje na to, że nie można go określić jako prawo stanowione, ani jako prawo zwyczajowe, powstawało ono bowiem w inny jeszcze sposób. (...) *Common law* od XIII w. występowało jako jednolite, powszechne prawo w całym królestwie (...) Swoją jednolitość *common law* nie zawdzięcza ani oparciu się na jakimś jednolitym prawie zwyczajowym anglosaskim, które w Anglii nigdy nie istniało, ani na ustawodawstwie, lecz na tym, że ukształtowało się ono jako prawo powszechne pod wpływem orzecznictwa sądów królewskich' [Szczaniecki 1985:217-218]. Niewątpliwie ogromną rolę w procesie kształtowania się systemu *common law* odegrały precedensy czyli inaczej mówiąc wyroki wydawane przez sądy. Takie wyroki sądowe, które były wiążące przy rozstrzyganiu analogicznych spraw zaczęto spisywać w XIV w. A zbiory wyroków publikowano pod nazwą *Yearbooks*. W 1536 roku *Yearbooks* zostały zastąpione przez tzw. *Reports* obecnie znane jako *Law Reports*. Innym źródłem prawa w sądach angielskich są *Books of Authority* napisane przez wybitnych prawników.

Około XV wieku wytworzyło się prawo znane jako *equity*, które miało na celu łagodzenie często surowego i niezgodnego z poczuciem słuszności wyroku wydanego na podstawie wcześniej ustanowionych precedensów. W ten sposób wykształcił się swego rodzaju dualizm prawa. Istniały sądy westminsterskie, które stosowały *common law* i sąd kanclerski, który stosował *equity*. Ten dualizm został zniesiony przez reformy z lat 1873-1875. Niemniej jednak dwuwarstwowość prawa pozostała. Rozwój historyczny, czyli dawno stosowana praktyka sprawiły, że te same sądy w różnych sprawach stosują albo *common law* albo *equity*. 'Można wskazać co najwyżej przykładowo dla ogólnej orientacji, że *common law* obejmuje w przybliżeniu całe prawo karne, prawo zobowiązań, a *equity* sprawy spółek handlowych, sprawy spadkowe, itd.' [Szczaniecki 1985: 521]. Od XIX w. pojawia się na szerszą skalę ustawa jako źródło prawotwórcze.

Polska rzeczywistość prawna różni się od angielskiej pod wieloma względami. Po pierwsze prawo polskie jest oparte na prawie rzymskim i wiele instytucji do dziś dzień funkcjonujących ma swoje korzenie właśnie w tym prawie. Ponadto w Polsce niewątpliwie mamy do czynienia z prawem skodyfikowanym, spisany. 'Kodyfikacje wpłynęły na kontynencie na rozwój specyficznego podziału dziedzin prawa, który wywodził się z pojęć prawa rzymskiego. W ślad za rozróżnieniem – zgodnie z prawem rzymskim – prawa publicznego od prywatnego wyodrębniły się wyraźnie takie dziedziny prawa, jak prawo cywilne, państwowe, administracyjne, karne, procesowe itp.' [Szczaniecki 1985: 523]. Natomiast '(...) struktura prawa angielskiego jest całkiem

odmienna. Dominuje w niej podział na *common law* i *equity*, natomiast obcy jest prawu angielskiemu nawet podział na prawo publiczne i prywatne, nie ma jasnego wyodrębnienia prawa karnego czy prawa administracyjnego od prawa cywilnego. Istnieje jedno ogólne prawo, które w porównaniu z kontynentalnym ma raczej charakter prawa publicznego. Z tego prawa wyrosła również sama konstytucja angielska, która tak jak całość *common law* nie uległa kodyfikacji w formie spisanej ustawy konstytucyjnej. Reguły *common law* mogą być tak samo jak konstytucja zmieniane przez zwykłą ustawę. Teoretycznie jednak ustawa (*statute*) powinna jedynie uzupełniać i korygować prawo precedensowe' [Szczeniecki 1985: 523]. Oczywiście, chodzi tutaj o konstytucję w formie jednego aktu prawodawczego. Nie można bowiem zapominać o tym, że istnieją liczne ustawy regulujące materię zarezerwowaną merytorycznie dla aktów na kontynencie nazywanych konstytucjami. Co więcej należy zdawać sobie sprawę z tego, że nawet sama 'Norma prawna (*legal rule*) w Anglii ma inny sens niż na kontynencie. W systemie angielskiego prawa precedensowego norma prawna nie ma bowiem charakteru normy ogólnej, lecz ma charakter praktyczny i dotyczy jednej tylko rozpatrywanej sprawy, jednego bezpośredniego rozstrzygnięcia. Natomiast norma prawna na kontynencie ma charakter ogólnej reguły postępowania, opartej na jakichś generalnych założeniach doktrynalnych. W oczach prawnika kontynentalnego *legal rule* jest nie normą prawną, lecz zwykłym rozstrzygnięciem jednej konkretnej sprawy, prostym zastosowaniem obowiązującej normy prawnej. Stąd cały system norm *common law* skłonny jest on oceniać jako kazuistykę. Natomiast dla Anglika norma prawna w sensie kontynentalnym nie przedstawia się jako *legal rule*, lecz jako zasada prawna mająca raczej charakter przepisu moralnego niż normy – *legal rule*. Dlatego też prawnikowi angielskiemu sformułowania ustawowe norm ogólnych nie wydają się dostatecznie konkretne. Rzecz ciekawa, że sądy angielskie nawet w tych dziedzinach, które są unormowane ustawowo, nie lubią się powoływać na ustawę. Skoro tylko powstanie precedens wskutek tego, że przepis ustawy został już raz zastosowany przez sąd, inne sądy będą w następstwie powoływały się nie na ustawę, lecz na ten właśnie precedens' [Szczeniecki 1985: 523].

Te wszystkie różnice sprawiają, że przekład polsko-angielski, angielsko-polski języka prawa jest bardzo trudny. Różnice w systemach prawnych szczególnie dobrze widać w dziedzinie prawa własności, praw rzeczowych i zobowiązań. Rozbieżności, które są wynikiem zupełnie odmiennego rozwoju historycznego instytucji prowadzą do sytuacji, w której tłumacze muszą borykać się z tłumaczeniem nazw instytucji, niemających swoich odpowiedników w kulturze i rzeczywistości prawnej języka docelowego. Prawnicy często postulują utożsamianie takich instytucji do bytów języka docelowego, ale niestety nie zawsze jest to możliwe, a co więcej niekiedy może prowadzić do błędnej wykładni tłumaczonego tekstu.

3. Orientacja na język docelowy i źródłowy. Metoda tłumaczeniowa.

Zastosowany model tłumaczenia został opisany przez Danutę Kierzkowską w książce pt. *Tłumaczenie prawnicze*. Model tłumaczenia uwzględnia następujące etapy tłumaczenia: (i) określenie imperatywu odbiorcy, (ii) określenie imperatywu uzusu terminologicznego, oraz (i) zastosowanie odpowiedniej strategii tłumaczeniowej w oparciu o wcześniejsze ustalenia.

Imperatyw odbiorcy polega na określeniu czy czytelnik tłumaczenia jest odbiorcą bliskim, dalekim czy samookreślonym. Odbiorca bliski to taka osoba, która zna kulturę języka źródłowego, czyli osoba znająca rzeczywistość i kulturę języka źródłowego. Odbiorca daleki to taka osoba, która nie zna kultury i rzeczywistości języka docelowego i z dużym prawdopodobieństwem nie ma motywacji by ją lepiej poznać. Taka osoba nie będzie znać realiów tekstu źródłowego i w związku z tym będzie potrzebowała bardziej szczegółowych informacji, które będą konieczne do zrozumienia tekstu tłumaczenia. Odbiorca samookreślony to taka osoba lub instytucja, która narzuca tłumaczowi pewną.

Uzus terminologiczny można podzielić na: (i) uzus międzynarodowy; (ii) uzus narodowy; (iii) translacyjny uzus lokalny; oraz (iv) uzus zleceńodawcy. 'Uzus międzynarodowy to stosowanie międzynarodowej terminologii preskryptywnej (w pewnym sensie narzuconej tłumaczowi), obejmującej terminy z dziedziny, jaką zajmuje się dana organizacja lub instytucja międzynarodowa, która je zebrała, opublikowała i sygnowała. Są to zazwyczaj terminy odnoszące

się do pojęć pozbawionych specyfiki kulturowej o znaczeniu jednakowo zrozumiałym dla odbiorców niezależnie od kultury, z której wywodzą się.’ (Kierzkowska 2002:91). Natomiast ‘uzus narodowy to stosowanie narodowej terminologii preskryptywnej, tj. występującej w aktach prawodawczych danego państwa zarówno w jego języku urzędowym, jak i w językach obcych, w tekstach tych aktów opublikowanych w dziennikach promulgacyjnych. Do uzusu narodowego można zaliczyć także powszechne użycie terminu prawnego, jeżeli znajduje potwierdzenie w poważnych źródłach naukowych lub urzędowych, opublikowanych poza dziennikami promulgacyjnymi’ (Kierzkowska 2002:92). Translacyjny uzus lokalny natomiast powstaje w sposób spontaniczny i niekontrolowany, a polega on na tym, że na danym obszarze (państwa czy regionu) stosuje się najbardziej popularny ekwiwalent dla danego terminu języka źródłowego. Ostatni typ uzusu to uzus zleceńdawcy, który jest narzucony tłumaczowi.

Zasadniczo w przypadku dokonywania przekładu dla odbiorcy bliskiego, możemy zastosować ekwiwalenty tłumaczeniowe, które będą podkreślały różnice pomiędzy podobnymi bytami rzeczywistości prawnej języków docelowego i źródłowego. Będzie to tłumaczenie zorientowane na język źródłowy. W przypadku odbiorcy dalekiego, może się okazać koniecznym zastosowanie orientacji na język docelowy czyli upodobnienie bytów języka źródłowego z bytami występującymi w rzeczywistości języka docelowego.

4. Sposoby zapewniania ekwiwalencji dla terminów bezekwiwalentnych

Pod pojęciem termin bezekwiwalentny będę tutaj rozumieć taki termin, który nazywa byt istniejący w rzeczywistości prawnej języka źródłowego, ale nie istniejący w rzeczywistości prawnej języka docelowego. Do takich terminów niewątpliwie można zaliczyć wspomniane na początku terminy: *common law* i *equity*. W przypadku takich terminów tłumacz ma do wyboru wiele strategii tłumaczeniowych. Niektóre z nich zostały opisane w *Kodeksie tłumacza sądowego* [Kierzkowska 1991]. Inne w książce *Legal Translation Explained* [Varó, Hughes 2002] oraz w *A Methodology for Translation* [Vinay, Darbelnet 2001]. Oto niektóre z nich:

1. egzotyki czyli rodzaj zapożyczenia zachowujący pisownię terminu języka docelowego, np.: *common law*, *equity*, *Exchequer*;
2. zapożyczenie z dostosowaniem pisowni do zasad rządzących językiem docelowym, np.: *Eksczekier*;
3. kalka: *sędzia-komisarz* – *judge-commissioner*;
4. ekwiwalent funkcjonalny czyli zastosowanie najbliższego ekwiwalentu znanego w rzeczywistości prawnej języka docelowego, np.: *spółka komandytowa* – *limited partnership*;
5. neologizm czyli ukucie zupełnie nowego terminu nieznanego w kulturze języka docelowego np.: *prokurent* – *commercial representative*;
6. ekwiwalent opisowy w postaci definicji np.: *equity* jako *system prawny oparty na zasadach słuszności stosowany w Anglii*;
7. ekwiwalent opisowy nawiązujący do podobnego pojęcia znanego w kulturze języka docelowego np.: *depozyt sądowy* – *deposit into the registry of the court*;
8. dwa terminy na oznaczenie jednego np.: *mortgage* – *hipoteka i zastaw*, *lease* – *najem i dzierżawa*, *spółka* – *partnership and company*;
9. ekwiwalent zorientowany na język źródłowy modyfikujący termin znany w kulturze języka docelowego np.: *spółka z ograniczoną odpowiedzialnością* – *limited liability company*;
10. ekwiwalent zawierający w sobie termin języka źródłowego, ale szerszy znaczeniowo np.: *partnership* – *spółka*, *hipoteka* – *mortgage*;
11. ekwiwalent ograniczający np. *lease* – *dzierżawa*, *spółka* – *company*;
12. ekwiwalent ponadkulturowy, który w prawie najczęściej nawiązuje do prawa rzymskiego np.: *skarga Pauliańska* – *the Actio Pauliana*;
13. ekwiwalent dla terminu polskiego zaczerpnięty z systemu prawnego opartego na Kodeksie Napoleona (Louisiana Civil Code).

Nie jest to wyczerpująca lista strategii tłumaczeniowych, ale z całą pewnością w większości sytuacji pozwoli na stworzenie odpowiedniego ekwiwalentu.

W niniejszym artykule opiszemy bliżej technikę dwunastą i trzynastą, którym do tej pory nie poświęcono zbyt wiele miejsca w literaturze przedmiotu.

5. Ekwiwalent ponadkulturowy nawiązujący do prawa rzymskiego. Wykorzystanie łaciny do zapewniania ekwiwalentów.

Wykorzystując strategię opisaną przez Kierzkowską [2002] możemy wykorzystać łacinę do celów ustalania istniejących ekwiwalentów. Okazuje się bowiem, iż – tak jak w przypadku medycyny i nauk jej pokrewnych tak i w przypadku prawa – łacina jest swego rodzaju językiem międzynarodowym. Jej uniwersalny charakter sprawia, iż może być ona pomocna tłumaczom w dwojaki sposób. Poprzez łacinę możemy odszukać ekwiwalenty konotacyjne, a także możemy ustalić uzus międzynarodowy i narodowy.

Pokażemy to na przykładzie:

Polski termin zaczerpnięty z języka prawniczego brzmi: *skarga pauliańska*

Jego odpowiednik łaciński to *Actio Pauliana*. Ten łaciński termin wywodzi się z około IX wieku i obecnie funkcjonuje w niemal wszystkich systemach prawa upadłościowego, gdy dochodzi do pokrzywdzenia wierzycieli na oznaczenie powództwa o uznanie za bezskuteczną czynność prawną dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli. Powództwem tym syndyk może zaskarżyć wszelkie czynności upadłego dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli jeżeli w wyniku tej czynności osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową a upadły działał ze świadomością pokrzywdzenie wierzycieli zaś osoba trzecia o tym wiedziała lub mogła się być o tym dowiedzieć gdyby zachowała należytej staranności. Ponadto za czynności dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli uważa się takie czynności prawne, w wyniku których dłużnik stał się niewypłacalny lub niewypłacalny w wyższym stopniu. Terminu *skarga paulińska* nie udało nam się znaleźć w słownikach dwujęzycznych polsko-angielskich. Używając terminu łacińskiego znajdujemy w stanie Luizjana ekwiwalent konotacyjny *revocatory action* (uzus lokalny). W Stanach Zjednoczonych zazwyczaj jest to *revocation action* (uzus narodowy), a w Wielkiej Brytanii *fraudulent action* lub *action on the basis of intentional fraud of the creditors* (uzus narodowy). Okazuje się również, że komparatyści prawa z różnych krajów piszący o prawie w języku angielskim używają terminu łacińskiego *the Actio Pauliana* (uzus międzynarodowy).

6. Louisiana Civil Code jako słownik frazeologiczny i terminologiczny dla systemów prawnych opartych na Kodeksie Napoleona.

Technika trzynasta, która zostanie zaproponowana w niniejszym artykule dotyczy tylko transferu terminów z języka polskiego (lub innych języków, które mają system prawny w zakresie prawa cywilnego oparty na Kodeksie Napoleona) na angielski przy wykorzystaniu zasobów terminologicznych, ze szczególnym naciskiem na zasoby frazeologiczne *Louisiana Civil Code*.

6.1. Analiza wybranych terminów z zakresu prawa własności i innych praw rzeczowych oraz zobowiązań. Przykłady.

Poniższe przykłady mają na celu zobrazowanie podobieństwa między ustawodawstwem polskim w zakresie prawa cywilnego, a ustawodawstwem stanu Luizjana. Z punktu widzenia tłumacza, kodeks tego stanu może w wielu sytuacjach być wykorzystany jako baza terminologiczna i frazeologiczna. Mimo tego, iż w niemal każdym podręczniku akademickim dla studentów prawa wykazuje się podobieństwo ustawodawstwa kontynentalnego z prawem inkorporowanym w stanie Luizjana, bardzo znikomy procent tłumaczy wie o tym. A nawet jeśli zagadnienie to jest znane tłumaczom, rzadko, który z nich sięga do tego aktu prawnego w celu wyszukiwania terminów czy związków frazeologicznych. Jest to zastanawiające. Oczywiście należy tutaj zaznaczyć, iż nie zawsze jest możliwe zastosowanie ekwiwalentu zawartego w *Louisiana Civil Code*. To czy taki ekwiwalent można zastosować czy nie zależy od orientacji w tłumaczeniu, o której była mowa

wcześniej. Niemniej jednak będąc tłumaczem, chciałabym zachęcić tłumaczy do dogłębnej analizy tegoż aktu.

Przykład 1.

KODEKS CYWILNY

Art. 353. § 1. Zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić.

§ 2. Świadczenie może polegać na działaniu albo na zaniechaniu.

TEPIS

Article 353. § 1. An obligation shall consist in that the creditor may demand a performance from the debtor, and the debtor is obliged to provide the performance.

§ 2. The performance may consist in act or omission.

LOUISIANA CIVIL CODE

Art. 1756. An obligation is a legal relationship whereby a person, called the **obligor**, is bound to **render a performance** in favor of another, called the **obligee**. Performance may consist of **giving, doing or not doing** something.

Tabela 1.

KC	LCC	OŻGA	OSSOLINEUM	TEPIS	Małkiewicz	WILGA/PCP
zobowiązanie	obligation	obligation (...)	obligation	obligation	obligation, liability	obligation (...)
dłużnik	obligor	debtor, obligor, borrower, promisor, (am.) obligator	debtor	debtor	debtor	debtor
wierzyciel	obligee	creditor, crancer, creansor, obligee	creditor	creditor	creditor	creditor
świadczenie	performance	performance (...)	performance (...)	performance	obligation	benefit, consideration
spełnić świadczenie	to render performance	(...) to fulfil, to perform	-/-	to provide the performance	to fulfil an obligation	to fulfil, to perform, to satisfy
działanie	doing	act, acting, action, activity, (...)	acting, action	act	actions, acting	action
zaniechanie	not doing	abandonment, desistance, omission, relinquishment, renunciation, forbearance	omission, desistance, abandonment	omission	omission, desistance, neglect, forfeiture	abandonment, neglect, nonfeasance

Przykład 2.

KODEKS CYWILNY

Art. 365. § 1. Jeżeli dłużnik jest zobowiązany w ten sposób, że **wykonanie zobowiązania** może nastąpić przez **spełnienie jednego z kilku świadczeń (zobowiązanie przemienne)**, **wyбір świadczenia** należy do dłużnika, chyba że z czynności prawnej, z ustawy lub z okoliczności wynika, iż uprawnionym do wyboru jest wierzyciel lub osoba trzecia.

§ 2. Wyboru dokonywa się przez złożenie oświadczenia drugiej stronie. Jeżeli uprawnionym do wyboru jest dłużnik, może on dokonać wyboru także przez spełnienie świadczenia.

§ 3. Jeżeli strona uprawniona do wyboru świadczenia wyboru tego nie dokona, druga strona może jej wyznaczyć w tym celu odpowiedni termin. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu uprawnienie do dokonania wyboru przechodzi na stronę drugą.

TEPIS

Article 365. § 1. If the debtor's obligation is such that **the discharge of the obligation** may take place by **the fulfillment of one of several performances (alternative obligation)**, **the choice of the performance** shall be with the debtor unless it follows from an act in law, provisions of statutory law, or circumstances that the creditor or a third party is entitled to make a choice.

§ 2. The choice shall be made by a declaration addressed to the other party. If the debtor is entitled to make the choice he can make it also by effecting the performance.

§ 3. if the party entitled to choose the performance does not make the choice, the other party may set him the appropriate time limit for that purpose. After an ineffective lapse of that time limit the right to make the choice shall pass to the other party.

LOUISIANA CIVIL CODE

Art. 1808. Alternative obligation

An obligation is alternative when an obligor is bound to render only one of two or more items of performance.

Art. 1809. Choice belongs to the obligor

When an obligation is alternative, **the choice of the item of performance** belongs to the obligor unless it has been expressly or impliedly granted to the obligee.

Art. 1810. Delay in exercising choice

When the party who has the choice does not exercise it after a demand to do so, the other party may choose the item of performance.

Tabela 2.

KC	LCC	OŻGA	OSSOLINEUM	TEPIS	Małkiewicz	WILGA/PCP
spełnienie jednego z kilku świadczeń	to render only one of two or more items of performance	to accomplish, to carry out, to fulfil, to perform	fulfillment, performance	fulfillment of one of several performances	to fulfil an obligation	-/-
zobowiązanie przemienne	alternative obligation	-/-	alternative obligation	alternative obligation	alternative obligation	-/-
wybór świadczenia	the choice of the item of performance	-/-	-/-	the choice of the performance	choice	-/-

Przykład 3.

KODEKS CYWILNY

Art. 366. § 1. Kilku dłużników może być zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a **zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników zwalnia pozostałych (solidarność dłużników)**.

§ 2. Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy dłużnicy solidarni pozostają zobowiązani.

Art. 367. § 1. Kilku wierzycieli może być uprawnionych w ten sposób, że dłużnik może spełnić całe świadczenie do rąk jednego z nich, a przez zaspokojenie któregokolwiek z wierzycieli dług wygasa względem wszystkich (**solidarność wierzycieli**).

§ 2. Dłużnik może spełnić świadczenie, według swego wyboru, do rąk któregokolwiek z wierzycieli solidarnych. Jednakże w razie wytoczenia powództwa przez jednego z wierzycieli dłużnik powinien spełnić świadczenie do jego rąk.

TEPIS

Article 366. § 1. Several debtors may be liable in such manner that the creditor may claim the whole performance or a part thereof from all debtors jointly, from several of them or all of them severally, and **the satisfaction of the creditor by any of the debtors frees the remaining ones** (joint and several liability of debtors).

§ 2. Until the creditor is fully satisfied all joint and several debtors shall remain liable.

Article 367. § 1. Several creditors may be entitled in such manner that the debtor may make the whole performance to one of them and by his satisfying any creditors the debt expires with respect to all of them (joint and several liability of creditors).

§ 2. The debtor may effect a performance, according to his choice, to any of the joint and several creditors. However, if one of them sues the debtor, the latter must effect his performance to him.

LOUISIANA CIVIL CODE

Art. 1786. Several, joint, and solidary obligations

When an obligation binds more than one obligor to one obligee, or binds one obligor to more than one obligee, or binds more than one obligor to more than one obligee, the obligation may be several, joint, or solidary.

Art. 1787. Several obligations, effects

When each of different obligors owes a separate performance to one obligee, the obligation is several for the obligors.

When one obligor owes a separate performance to each of different obligees, the obligation is several for the obliges.

A several obligation produces the same effects as a separate obligation owed to each obligee by an obligor or by each obligor to an obligee.

Art. 1788. Joint obligations for obligors and obligees

When different obligors owe together just one performance to one obligee, but neither is bound to the whole, the obligation is joint for the obligors.

When one obligor owes just one performance intended for the common benefit of different obliges, neither of whom is entitled to the whole performance, the obligation is joint for the obliges.

Art. 1790. Solidary obligations for obligees

An obligation is solidary for the obligees when it gives each obligee the right to demand the whole performance from the common obligor.

Art. 1794. Solidary obligation for obligors

An obligation is solidary for the obligors when each obligor is liable for the whole performance. **A performance rendered** by one of the solidary obligors **relieves the others of liability** toward the obligee.

Tabela 3.

KC	LCC	OŻGA	OSSOLINEUM	TEPIS	Małkiewicz	WILGA/PC P
solidarność dłużników	joint and several obligation of obligors	joint and several responsibility	joint and several liability	joint and several liability of debtors	joint and several responsibility	solidarny – joint and several
solidarność wierzycieli	solidary obligation for obligees	joint and several responsibility	joint and several creditor claim	joint and several liability of creditors	joint and several responsibility	solidarny – joint and several

zwalniać (z obowiązku świadczenia)	to relieve (of liability)	to discharge, to free from sth (...)	to release, to absolve, to free (...)	to free	to release, to set free, to dismiss (...)	to release
zaspokojenie wierzycieli	<i>rendered performance</i>	satisfaction of the creditor	satisfaction of the creditor	the satisfaction of the creditor	satisfaction of a creditor	-/-

Przykład 4.

KODEKS CYWILNY

Art. 379. § 1. Jeżeli jest kilku dłużników albo kilku wierzycieli, a **świadczenie jest podzielne**, zarówno dług, jak i wierzycielność dzielą się na tyle niezależnych od siebie części, ilu jest dłużników albo wierzycieli. Części te są równe, jeżeli z okoliczności nie wynika nic innego.

§ 2. Świadczenie jest podzielne, jeżeli może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości.

TEPIS

Article 379. § 1. If there are several debtors or several creditors and **the performance is divisible**, both the debt and the creditors' receivable debt shall be divided into as many mutually independent parts as many debtors or creditors there are. Those parts shall be equal if nothing else follows from the circumstances.

§ 2. A performance shall be divisible if it can be made in parts without an essential change of its object or value.

LOUISIANA CIVIL CODE

Section 7. Divisible and Indivisible Obligations

Art.1815. Divisible and indivisible obligations

An obligation is divisible when the object of the performance is susceptible of division.

An obligation is indivisible when the object of the performance, because of its nature or because of the intent of the parties, is not susceptible of division.

Tabela 4.

KC	LCC	OŻGA	OSSOLINEUM	TEPIS	Małkiewicz	WILGA/PCP
świadczenie jest podzielne	an obligation is divisible	-/-	divisible performance	the performance is divisible	divisible performance	-/-

Przykład 5.

KODEKS CYWILNY

Art. 393. § 1. Jeżeli w umowie zastrzeżono, że dłużnik spełni **świadczenie na rzecz osoby trzeciej**, osoba ta, w braku odmiennego postanowienia umowy, **może żądać** bezpośrednio od dłużnika **spełnienia zastrzeżonego świadczenia**.

§ 2. Zastrzeżenie co do obowiązku świadczenia na rzecz osoby trzeciej nie może być odwołane ani zmienione, jeżeli **osoba trzecia oświadczyła którejkolwiek ze stron, że chce z zastrzeżenia skorzystać**.

§ 3. Dłużnik może **podnieść zarzuty** z umowy także **przeciwko osobie trzeciej**.

TEPIS

Article 393. § 1. If it is stipulated in the contract that the debtor makes **a performance to a third party**, that person, in the absence of a different provision in the contract, **may claim** directly from the debtor **that he make the performance specified in the stipulation**.

§ 2. The stipulation of the duty to make a performance to a third party cannot be revoked nor altered if **the third party has declared to either party that he wants to benefit from the stipulation**.

§ 3. the debtor **may raise defence**, based on the contract, also **against the third party**.

LOUISIANA CIVIL CODE

Art.1978. Stipulation for a third party

A contracting party may stipulate **a benefit for** a third person called **a third party beneficiary**.

Once the **third party had manifested his intention to avail himself of the benefit**, the parties may not dissolve the contract by mutual consent without the beneficiary's agreement.

Art. 1981. Rights of beneficiary and stipulator

The stipulation gives the third party beneficiary the right **to demand performance from the promisor**.

Also the stipulator, for the benefit of the third party, may demand performance from the promisor.

Art. 1982. Defenses of the promisor

The promisor may **raise against the beneficiary such defenses** based on the contract as he may have raised against the stipulator.

Tabela 5.

KC	LCC	OŻGA	OSSOLINEUM	TEPIS	Małkiewicz	WILGA/PCP
świadczenie na rzecz osoby trzeciej	a benefit for a third person beneficiary	-/- (<i>reserved</i>)	performance to the benefit of a third party	a performance to a third party	performance to the benefit of a third party	-/-
żądać spełnienia zastrzeżonego świadczenia	to demand performance (of the stipulated benefit)	-/-	-/-	claim that sb make the performance specified in the stipulation	-/-	-/-
osoba trzecia oświadczyła, że chce z zastrzeżenia skorzystać	third party has manifested his intention to avail himself of the benefit	-/- (<i>to benefit</i>)	reservation, clause (zastrzeżenie)	the third party has declared that he wants to benefit from the stipulation	to avail oneself of sth	-/-
podnieść zarzut przeciwko (osobie trzeciej)	to raise defenses against (the beneficiary)	to raise/make an objection	to raise an objection	to raise defence (against (the third party)	to raise an objection	to take exception to sth

Przykład 6.

KODEKS CYWILNY

Art. 195. Własność tej samej rzeczy może przysługiwać niepodzielnie kilku osobom (**współwłasność**).

Art. 196. § 1. Współwłasność jest albo współwłasnością w częściach ułamkowych, albo współwłasnością łączną.

§ 2. **Współwłasność łączną** regulują przepisy dotyczące stosunków, z których ona wynika. Do współwłasności w częściach ułamkowych stosuje się przepisy niniejszego działu.

Art. 197. Domniemywa się, że udziały współwłaścicieli są równe.

TEPIS

Article 195. The ownership of the same thing may be an undivided attribute of several persons (**co-ownership**).

Article 196. § 1. Co-ownership is either in fractional shares or joint.

§ 2. **Joint co-ownership** shall be regulated by provisions concerning those relationships from which it follows. The provisions in this section shall apply to co-ownership in fractional shares.

Article 197. **It shall be presumed that the shares of the co-owners are equal.**

LOUISIANA CIVIL CODE

Art. 797. Ownership in indivision; definition

Ownership of the same thing by two or more persons is **ownership in indivision**. In the absence of other provisions of law or judicial act, **the shares of all co-owners are presumed to be equal**.

Tabela 6.

KC	LCC	OŻGA	OSSOLINEUM	TEPIS	Małkiewicz	WILGA/PCP
współwłasność	co-ownership	co-ownership, joint ownership (...)	co-ownership	co-ownership	co-ownership	common ownership, co- ownership, co-property, joint ownership, multiple ownership, ownership in common, part- ownership
współwłasność łączna	ownership in indivision	co-ownership	joint co- ownership	joint co- ownership	joint co- ownership	-/-
domniemywa się, że udziały współwłaścicie li są równe	the shares of all co-owners are presumed to be equal	-/- (share/equal)	-/- (share)	it shall be presumed that the shares of the co-owners are equal	-/- (share/equal)	-/- (share/equal)

Przykład 7.

LOUISIANA CIVIL CODE

Art. 3320. Recordation; limits of effectiveness

A. A mortgage, privilege, or other encumbrance is given the effect of recordation when it is filed with the **recorder of mortgages**.

Art. 3321. The recorder of mortgages shall immediately make a notation on each document filed with him of the fact of it filing in **the mortgage records** (...).

USTAWA O KSIĘGACH WIECZYSTYCH I HIPOTECE

Art. 67. Do powstania hipoteki niezbędny jest wpis w **księdze wieczystej**.

Tabela 7

LCC	UOKWIH	Jaślan	OSSOLINEUM	WILGA/PCP	OŻGA
the mortgage records	księga wieczysta	-/-	-/-	-/-	-/-

Tabela 8.

UOKWIH	Jaślan	WILGA/PCP	OŻGA	OSSOLINEUM	Mańkiewicz
księga wieczysta	mortgage register (księga hipoteczna <wieczysta, gruntowa>)	land register, proprietorship register	land and mortgage register, map records, register of deeds	land and mortgage register	land and mortgage register, perpetual register

Przykład 8.

LOUISIANA CIVIL CODE

Art. 3298. Mortgage may secure future obligations

A. A mortgage may secure obligations that may arise in the future.

USTAWA O KSIĘGACH WIECZYSTYCH I HIPOTECE

Art. 102. 1. Wierzytelności o wysokości nieustalonej mogą być zabezpieczone hipoteką do oznaczonej sumy najwyższej (hipoteka kaucyjna).

2. Hipoteka kaucyjna może w szczególności zabezpieczać istniejące lub mogące powstać wierzytelności z określonego stosunku prawnego albo roszczenia związane z wierzytelnością hipoteczną, lecz nieobjęte z mocy ustawy hipoteką zwykłą.

Tabela 9.

LCC	UOKWIH	Jaślan	OSSOLINEUM	WILGA/PCP	OŻGA
a mortgage securing future obligations	hipoteka kaucyjna	-/-	-/-	-/-	-/-

Tabela 10.

UOKWIH	OSSOLINEUM	WILGA/PCP	OŻGA	Mańkiewicz
hipoteka kaucyjna	real estate mortgage securing an existing or future claim	-/-	real estate mortgage securing an existing or future claim; maximum mortgage	real estate mortgage securing an existing or future claim

Przykład 9

LOUISIANA CIVIL CODE

Art. 3284. Conventional, legal, and judicial mortgages

A **conventional mortgage** is established by contract.

A **legal mortgage** is established by operation of law.

A **judicial mortgage** is established by law to secure a judgment.

Art. 3287. Conventional mortgage

A conventional mortgage may be established only by written contract. No special words are necessary to establish a conventional mortgage.

Art. 3299. Judicial and legal mortgages

A judicial mortgage secures a judgment for the payment of money. A **legal mortgage secures an obligation specified by the law that provides for the mortgage.**

Art. 3300. Creation of judicial mortgage

A **judicial mortgage** is created by filing a judgment with the recorder of mortgages.

USTAWA O KSIĘGACH WIECZYSTYCH I HIPOTECE

Art. 109. 1. Wierzyciel, którego wierzytelność jest stwierdzona tytułem wykonawczym, określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, może na podstawie tego tytułu uzyskać hipotekę na wszystkich nieruchomościach dłużnika (**hipoteka przymusowa**).

2. Jeżeli nieruchomość jest własnością Skarbu Państwa, hipoteka przymusowa może być ustanowiona w wypadkach przewidzianych w przepisach ustawowych.

- orzeczenia sądów
- tezy z piśmiennictwa
- wzory

Art. 110. ⁽⁵⁾ Hipotekę przymusową można uzyskać także na podstawie tymczasowego zarządzenia sądu, postanowienia prokuratora, na mocy przepisów szczególnych na podstawie decyzji, chociażby decyzja nie była ostateczna, albo zarządzenia zabezpieczenia dokonane na podstawie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 66. (skreślony) Hipoteka zabezpieczająca wierzytelność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego **może powstać również na podstawie przepisów szczególnych z mocy prawa.**

Tabela 11.

LCC	UOKWIH	Jaślan	OSSOLINEUM	WILGA/PCP	OŻGA
legal mortgage	hipoteka ustawowa	-/-	statutory lien	-/-	hipoteka prawna
judicial mortgage	hipoteka przymusowa	hipoteka przymusowa <z wyroku sądowego>	compulsory real estate mortgage	-/-	-/-
conventional mortgage	hipoteka umowna	-/-	contractual real estate mortgage	-/-	-/-

Tabela 12.

UOKWIH	OSSOLINEUM	WILGA/PCP	OŻGA	Małkiewicz
hipoteka ustawowa	statutory lien	-/-	-/-	-/-
hipoteka przymusowa	compulsory real estate mortgage	-/-	compulsory real estate mortgage; compulsory acquisition of property; tacit mortgage	compulsory real estate mortgage
hipoteka umowna	contractual real estate mortgage	-/-	-/-	contractual real estate mortgage

7. Zakończenie

Przedstawione powyżej techniki zapewniania ekwiwalentów stanowią nieodzowne narzędzie tłumacza. Tłumacz nie tylko może, ale wręcz jest zobowiązany do korzystania z nich w trakcie wykonywania swojego zawodu. Zarówno pierwsze jedenaście technik, które zostały wcześniej opisane w literaturze przedmiotu, jak i dwie zaproponowane w niniejszej pracy mogą pomóc w rozwiązaniu wielu problemów translatorskich. Należy pamiętać o tym, że różnice w rzeczywistości prawnej polskiej i anglosaskiej są ogromne. Prowadzi to do wielu problemów związanych z przekładem polsko-angielskim i angielsko-polskim. Rozwiązywanie tych problemów sprawia wiele kłopotu zwłaszcza, że dostępne źródła w postaci słowników nie zawsze służą pomocą. Ponadto, nie każdy ekwiwalent, który znajduje się w słowniku może być zastosowany w każdej sytuacji tłumaczeniowej. To tłumacz musi podjąć decyzję co do wybranej strategii, a co za tym idzie musi podjąć decyzję jaką terminologię użyć w konkretnej sytuacji tłumaczeniowej. Nie ma jednego uniwersalnego tłumaczenia na wszystkie okazje. Korzystanie z zasobów Louisiana Civil Code jako źródła terminologii może okazać się bardzo przydatne. Co więcej jest to wspaniały słownik frazeologiczny. Można w tym kodeksie znaleźć związki frazeologiczne, które sporadycznie występują w słownikach nie tylko bilingwalnych, ale również jednojęzycznych. Oczywiście nie należy bezkrytycznie podchodzić do zasobów, tegoż kodeksu, gdyż to czy dany ekwiwalent da się zastosować w konkretnej sytuacji tłumaczeniowej w dużej mierze zależy od strategii tłumaczeniowej, którą należy zastosować. Ponadto należy pamiętać o tym, iż nie zawsze terminy pokrywają się co do zakresu znaczeniowego w stu procentach. Niekiedy zakres ich pokrywania się jest wystarczający, a w innych sytuacjach niestety różnice znaczeniowe wykluczają użycie terminów oznaczających podobne, ale nie identyczne instytucje. Dlatego, w wielu sytuacjach należy stosować wyżej opisane 12 technik zapewniania ekwiwalencji dla terminów bezekwiwalentnych.

Wykaz zastosowanych skrótów

- Jaślan** – Jaślan, J., Jaślan, H. 1991. *Słownik terminologii prawniczej i ekonomicznej angielsko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- KC** – Kodeks Cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16, poz.93)
- LCC** – Louisiana Civil Code
- Małkiewicz** – Łozińska-Małkiewicz, E., Małkiewicz, J. 1997. *Polsko-angielski słownik terminologii prawniczej*. Toruń: Wydawnictwo „EWA” S.C.
- Ossolineum** – Bar. L. (red.) 1986. *Słownik prawniczy polsko-angielski*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Oźga** – Oźga, E. 1997. *Słownik terminologii prawniczej. Część 1 polsko-angielska*. Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Branta.
- Oźga** – Oźga, E. 1997. *Słownik terminologii prawniczej. Część 2 angielsko polska*. Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Branta.
- TEPIS** – Kierzkowska, D. (red.). 1996. *Polish Law Collection*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Tłumaczy Ekonomicznych, Prawniczych i Sądowych TEPIS.
- UOKWIH** – Ustawa o księgach wieczystych i hipotece z dnia 6 lipca 1982 r. (Dz.U. Nr 19. poz. 147)
- WILGA/PCP** – Collin, P.h., Bartnicki, K. 2001. *Słownik prawa*. Polska: Peter Collin Publishing & Wydawnictwo WILGA.

Bibliografia

- Alcaez, E., Hughes, B. 2002. *Legal Translation Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Bar. L. (red.) 1986. *Słownik prawniczy polsko-angielski*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Collin, P.h., Bartnicki, K. 2001. *Słownik prawa*. Polska: Peter Collin Publishing & Wydawnictwo WILGA.
- Jaślan, J., Jaślan, H. 1991. *Słownik terminologii prawniczej i ekonomicznej angielsko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Kierzkowska, D. (red.). 1996. *Polish Law Collection*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Tłumaczy Ekonomicznych, Prawniczych i Sądowych TEPIS.
- Kierzkowska, D. 1991. *Kodeks tłumacza sądowego*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Tłumaczy Ekonomicznych, Prawniczych i Sądowych TEPIS.
- Kierzkowska, D. 2002. *Tłumaczenie prawnicze*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Tłumaczy Ekonomicznych, Prawniczych i Sądowych TEPIS.
- Kodeks Cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16, poz.93)
- Łozińska-Małkiewicz, E., Małkiewicz, J. 1997. *Polsko-angielski słownik terminologii prawniczej*. Toruń: Wydawnictwo „EWA” S.C.
- Mellinkoff, D. 1963. *The Language of the Law*. Boston/Toronto: Little, Brown and Company.
- Mole, J. 2000. *W tyglu Europy. Wzorce i bariery kulturowe w przedsiębiorstwach*. Warszawa: Prószyński i S-ka.
- Oźga, E. 1997. *Słownik terminologii prawniczej. Część 1 polsko-angielska*. Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Branta.
- Oźga, E. 1997. *Słownik terminologii prawniczej. Część 2 angielsko polska*. Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Branta.
- Szczaniecki, M. 1985. *Powszechna historia państwa i prawa*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Ustawa o księgach wieczystych i hipotece z dnia 6 lipca 1982 r. (Dz.U. Nr 19. poz. 147)
- Vinay, J-P., Darbelnet, J. 2001. *A Methodology for Translation*. In: *The Translation Studies Reader*. (Venuti L. (ed.)). London and New York: Routledge.
- Yiannopoulos A. N. 1996. *Louisiana Civil Code*. USA: West Publishing Co. St. Paul. Minn.